

XIZMATLAR TARMOG‘INI YUQORIGA CHIQISHGA QO‘SHIMCHA XARAKATLAR

Maloxat Ortiqaliyevna Baltabayeva

FDU, o‘qituvchi

Baltabayeva_67@inbox.ru

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada franshizaning foydalari, mamlakat iqtisodiyoti o‘rni haqida fikr yuritiladi. Franshiza sifatida biznes yuritish usullari, tovar belgisi, intellektual mulkni muhofaza qilish to‘g‘risidagi qonunga muvofiq haq evaziga taqdim etiladigan va rasmiylashtirilgan, o‘tkazuvchi (franchayzer) va oluvchi (franchayzi) tomonlar o‘rtasida o‘zaro majburiyat va imtiyozlarga ega texnologiya bo‘lishi mumkin.

***Kalit so‘zlar:** innovatsion iqtisodiyot, milliy iqtisodiyot, xizmatlar tarmog‘i, bandlik, ihsizlik, franshiza.*

ADDITIONAL ACTIONS TO GO UP THE NETWORK OF SERVICES

Maloxat Ortiqaliyevna Baltabayeva

Ferghana state university, teacher

Baltabayeva_67@inbox.ru

ABSTRACT

This article discusses the benefits of franchising and its role in the country's economy. As a franchise, it can be business methods, trademark, provided for a fee in accordance with the law on the protection of intellectual property, between the

transferor (franchisor) and the recipient (franchisee), mutual between the parties technology with obligations and benefits.

Keywords: *innovative economy, national economy, service network, employment, entrepreneurship, franchise.*

KIRISH. Franshiza fransuzcha soʻz boʻlib "imtiyoz" maʼnoni anglatadi. Franshiza - franchayzing shartnomasining obʼekti, franchayzerning brendi va biznes modelidan foydalanish huquqlaridan, shuningdek biznesni yaratish va yuritish uchun zarur boʻlgan boshqa imtiyozlardan iborat tovarlar majmuasi.

Franshiza sifatida biznes yuritish usullari, tovar belgisi, intellektual mulkni muhofaza qilish toʻgʻrisidagi qonunga muvofiq haq evaziga taqdim etiladigan va rasmiylashtirilgan, oʻtkazuvchi (franchayzer) va oluvchi (franchayzi) tomonlar oʻrtasida oʻzaro majburiyat va imtiyozlarga ega texnologiya boʻlishi mumkin.¹

Deyarli har kuni biz franchayzalarga duch kelamiz: biz tanish belgi ostida qahvaxonalarga tashrif buyuramiz, oziq — ovqat uchun federal brend doʻkoniga boramiz va sevimli brendimiz kiyim-kechak va poyabzal sotib olamiz - bu biznes loyihalarning aksariyati franchayzing asosida ochilgan.

Keng maʼnoda, franchayzing-bu taniqli brend ostida oʻz biznesingizni "noldan" ochishga imkon beradigan biznes kontseptsiyasi.

Nima uchun bunday model juda talabga ega? Buning sababi shundaki, tadbirkorlar tobora koʻproq xatolardan qochadigan va biznesning rentabelligini kafolatlaydigan tasdiqlangan tushunchalarni tanlashmoqda. Shu sababli, franchayzing korxonalarini tobora koʻpayib bormoqda va isteʼmolchilar, oʻz navbatida, tanish brend foydasiga tanlov qilishda bunga koʻnikishadi va oʻzlarini qulay his qilishadi. Mijozlarning bunday sodiqligi franchayzing boʻyicha ochilgan biznesning muvaffaqiyatiga ishonishga imkon beradi.

---

¹ <https://ru.wikipedia.org/wiki/franchayzing>

Siz investitsiyalar hajmidan kelib chiqishingiz mumkin, agar sizda kichik boshlang'ich kapital bo'lsa, unda siz arzon franshizani izlashingiz kerak. Tadbirkorlikni ish bilan birlashtirish imkoniyati mavjud, buning uchun uy biznesining franshizalari mavjud.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Tadbirkorlikni ish bilan birlashtirish uchun franchayzerning kontaktlarini topish yoki fikr-mulohaza formasini to'ldirish kerak. Bu sizni hech narsaga majburlamaydi, lekin siz qiziqqan barcha ma'lumotlarni bilib olishingiz mumkin. Franchayzer kompaniyasining vakili biznes kontseptsiyasining mohiyatini tushuntirishi, franchayzing biznesini boshlashning afzalliklari haqida gaplashishi, shuningdek biznesning rentabelligi va "mahsulot"ning to'liq qiymati to'g'risida aniq javob berishi mumkin.

Shuningdek, franchayzing bilan ishlashda oylik majburiy to'lovlar (royalti), shuningdek har xil reklama va marketing to'lovlari bo'lishi mumkin. Ularning mavjudligini yoki yo'qligini franchayzer vakili bilan tekshiring, shuningdek ushbu to'lovlar zarurligini asoslang, chunki siz o'zingizning pulingizni nimaga sarflayotganingizni tushunishingiz kerak.

Avvalo, vaziyatni tahlil qilish va bir qator savollarga javob berish kerak. Ushbu harakatlarning barchasi investitsiyalarni tejashga va yo'qotishlarning oldini olishga yordam beradigan algoritmgaga aylanadi:

- biznesni tashkil qilish va yuritishda resurslarni tejash istagi; - biznesni boshlash va yuritishda xavflarni kamaytirish istagi; - tajribaning etishmasligi tufayli tajribali sherikning qo'llab-quvvatlashi va yordamiga ehtiyoj; - xatarlarni minimallashtirish uchun tasdiqlangan biznes modelidan foydalanishning ahamiyati; - maqsadli auditoriya tomonidan talab bilan ifodalangan aniq raqobatdosh ustunliklarga ega bo'lish istagi; - brend nomi va iste'molchilarning unga sodiqligi tufayli investitsiyalarning tez qaytishi.¹

---

¹ <https://www.spot.uz/ru/2021/07/22/franchise>

Franshiza turli yoʻnalishlardan mavjud:

Umumiy ovqatlanish joylari - Fast-fud va Shaurma. Restoranlar. Qahvaxonalar. Nonvoyxonalar. Muzqaymoq. Yetkazib berish. Pishirish va tayyor ovqat. Sport franshizalari - klublar, fitness, mahsulotlar. Bolalar franshizalari - tovarlar va xizmatlar. Avtomobil franshizalari - xizmatlar, ehtiyot qismlar, yoqilgʻi quyish shoxobchalari, xizmat koʻrsatish stantsiyalari. Kichik biznes gʻoyalari - ulgurji savdo, dilerlik, biznes texnologiyalari. Savdo. Taʼlim, maktablar, bogʻlar, markazlar. Tibbiyot va laboratoriyalar. Turli xil goʻzallik salonlari, sartaroshxonalar, sartaroshxonalar. Turizm. Moliyaviy xizmatlar, kreditlar.

NATIJALAR

“Biznes va texnologiyalar” xabariga koʻra bizni mamlakatimizda bir qncha franchayzing yoʻnalishlari ishga tushirildi va tushirilmoqda. Bu albatta bizni bozorimizni yanada sifatli mahsulot etkazib berishda koʻmak boʻladi deishimiz mumkin:

1. "Bk | Belarus kosmetikasi" doʻkonlari franshizasi;
2. “Hamdizade” baklava, Katmer, Kataif, shokolad va boshqa shirinliklar;
3. “MCosmetic” kompaniyasining 30 ta filiali mavjud, ulardan uchtasi Chirchiq, Fargʻona va Andijon viloyatlarida;
4. “AnderSon” kafesi tarmogʻining asoschisi Anastasiya Tatulova MDH va BAAda franchayzaga qiziqish bildirganini maʼlum qildi. Rossiyaning “Stardogs” hot-dog tarmogʻi MDH mamlakatlaridan birida oʻzining birinchi franchayzing restoranini ochmoqchi;
5. Nufuzli mehmonxona franchayzalarini sotib olishyolga qoʻyilmoqda;
6. Tibbiy xizmatlar koʻrsatish sohasida “Medsi International Healthcare” va "Medsi kompetentsiya tibbiyoti";
7. “Costa Coffee” franshizasi;
8. “Wendy’s” tarmogʻini boshqaradigan Singapur kompaniyasi Kusto Group tez ovqatlanish joylari;

9. Rossiya "Xelisk" franchayzing bo'yicha diagnostika markazlari va kontaktsiz laboratoriya punktlari;

10. Niderlandiyaning Spar tarmog'idagi birinchi oziq-ovqat supermarketlari O'zbekistonda 2024-yil o'rtalarida ochiladi.

XULOSA. Bozor munosabatlariga o'tish xodimlarga boshqa manbalardan, yana dividendlar va aktsiyalar va obligatsiyalar bo'yicha foizlar ko'rinishida daromad olish imkonini berdi. Mehnat to'g'risidagi huquqiy hujjatlar, korxonalarining jamoat shartnomalari va boshqa o'ziga xos me'yoriy hujjatlar mehnat munosabatlarining, shu jumladan xodimlarga ish haqi to'lashning huquqiy asosini tashkil etadi.¹

2023 yil 15 may kuni Shavkat Mirziyoyev raisligida kambag'allikni qisqartirish va bandlikni ta'minlash ishlarini yangi pog'onaga olib chiqish bo'yicha videoselektor yig'ilishi o'tkazildi. Unda 1-iyundan boshlab "20 ming tadbirkor - 500 ming malakali mutaxassis" dasturi amalga oshirilishi ma'lum qilindi. Dasturga 2023-2024 yillarda jami \$1 mlrd ajratiladi.

Iqtisodiyot tarmoqlarida barqaror yuqori o'sish sur'atlarini ta'minlash orqali kelgusi besh yilda aholi jon boshiga yalpi ichki mahsulotni – 1,6 baravar va 2030 yilga borib aholi jon boshiga to'g'ri keladigan daromadni 4 ming AQSh dollaridan oshirish hamda "daromadi o'rtachadan yuqori bo'lgan davlatlar" qatoriga kirish uchun zamin yaratish.² Franshiza ana shu tadbirkorlikni amalga oshirish uchun qulay imkoniyat deb butun dunyoda qaraladi. Bu esa YIM (Yalpi ichki mahsulot)ning ulushida xizmatlar sohasini salmog'ini oshirishga yordam beradi.

¹ [DEMAND AND SUPPLY FOR LABOR FORCES](#), AM Kadyrovna, MR Burkhanovich, BM Ortikaliyevna - INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & ..., 2022

² Baltabayeva, M. . (2022). SANOATNI RIVOJLANTIRISH - DAVR TALABI - UY MAISHIY TEXNIKALARINING FOYDALARI. *Евразийский журнал права, финансов и прикладных наук*, 2(5), 29–32. Извлечено от <https://in-cademy.uz/index.php/EJLFAS/article/view/3061>

ADABIYOTLAR RO‘YXATI (REFERENCES)**Jurnallar:**

1. Baltabayeva, M. (2022). SANOATNI RIVOJLANTIRISH-DAVR TALABI-UY MAISHIY TEXNIKALARINING FOYDALARI. Eurasian Journal of Law, Finance and Applied Sciences, 2(5), 29-32.

2. Kadyrovna, A. M., Burkhanovich, M. R., & Ortikaliyevna, B. M. (2022). DEMAND AND SUPPLY FOR LABOR FORCES. INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429, 11(09), 85-90.

Vebsayt:

1. <https://ru.wikipedia.org/wiki/franchayzing>
2. <https://www.spot.uz/ru/2021/07/22/franchise>